

II

(Besluiten waarvan de publikatie niet voorwaarde is voor de toepassing)

COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 30 juli 1992

inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag
(IV/33.494 — Scottish Salmon Board)

(Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek)

(92/444/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE
GEMEENSCHAPPEN,

Overwegende hetgeen volgt:

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese
Economische Gemeenschap,

I. DE FEITEN

Gelet op Verordening nr. 17 van de Raad van 6 februari
1962 — Eerste verordening over de toepassing van de
artikelen 85 en 86 van het Verdrag⁽¹⁾, laatstelijk gewijzigd
bij de Akte van Toetreding van Spanje en Portugal, en
met name op artikel 3,

A. Voorwerp van de procedure

- (1) De onderhavige procedure heeft betrekking op een
prijzafpraak in verband met gekweekte zalm, die
eind 1989 van kracht werd tussen Fiskeoppdret-
ternes Salgslag A/L (de Noorse verkooporganisatie
van viskwekers) en de Scottish Salmon Growers'
Association Limited, de Scottish Salmon Farmers'
Marketing Board Limited en de Shetland Salmon
Farmers' Association.

Gezien het besluit van de Commissie van 21 juni 1990
om in deze zaak de procedure in te leiden,

B. Het produkt

Na de betrokken ondernemingen overeenkomstig
artikel 19, lid 1, van Verordening nr. 17 en Verordening
nr. 99/63/EEG van de Commissie van 25 juli 1963 over
het horen van belanghebbenden en derden overeenkom-
stig artikel 19, leden 1 en 2, van Verordening nr. 17 van
de Raad⁽²⁾ in de gelegenheid te hebben gesteld hun
standpunt kenbaar te maken ter zake van de punten van
bezwaar welke de Commissie in aanmerking heeft geno-
men,

- (2) Het produkt is gekweekte zalm. Het kweken van
zalm gebeurt in afgesloten bekkens of netkooien
waarbij de kweker de produktiefactoren controleert,
zoals de grootte van de kwekerij, de wedervoorzie-
ning en de voeding van de vis. De produktiecyclus
voor gekweekte zalm bestrijkt een periode van een
tot twee jaar in een broedhuis waar de „smolt”-
zalmen (jonge zalmen) zich ontwikkelen alvorens te
worden overgebracht naar opgroeiwekerijen waar
zij worden gevangen wanneer zij een gewicht van
1-5 kg bereiken.

Na de betrokken ondernemingen te hebben gehoord
overeenkomstig artikel 19, lid 2, van Verordening nr. 17
en Verordening nr. 99/63/EEG,

Gekweekte zalm wordt gestript (van de ingewanden
ontdaan) of dicht (in zijn geheel) verkocht. Het
distributienet strekt zich uit van de kwekers tot de
verwerkende bedrijven, de kleinhandel en de cate-
ring-sector, met daartussen gewoonlijk de groothan-
delaars en exporteurs.

⁽¹⁾ PB nr. 13 van 21. 2. 1962, blz. 204/62.

⁽²⁾ PB nr. 127 van 20. 8. 1963, blz. 2268/63.

De belangrijkste Europese producenten van gekweekte zalm bevinden zich in Noorwegen, Schotland en Ierland, op de Faerøer en te IJsland.

C. De partijen

- (3) De partijen in deze zaak zijn :
- Fiskeoppdretternes Salgslag A/L (FOS);
  - Scottish Salmon Growers' Association Limited (SSGA);
  - Scottish Salmon Farmers' Marketing Board Limited (SSB);
  - Shetland Salmon Farmers' Association (SSFA).

- (4) De FOS werd opgericht in 1978. Aansluiting stond open voor viskwekers met een vergunning. Krachtens een wet van 14 december 1951 (Råfiskoven) en een koninkrijk besluit van 28 juli 1978, gewijzigd bij koninkrijk besluit van 29 juni 1990, werden aan de FOS een aantal exclusieve rechten verleend. Deze omvatten het recht om, voor gekweekte vis, verkoopvergunningen af te geven en om minimumprijzen vast te stellen. Elke eerste verkoop van gekweekte vis diende met inschakeling van de FOS te gebeuren of door haar te worden goedgekeurd.

De FOS werd gefinancierd uit een opslag op alle transacties tussen een viskweker en een eerste koper van gekweekte vis. Elke partij betaalde 1,5 % van de koopsom aan de FOS.

In 1978 werd door de FOS voor het eerst een systeem van minimumprijzen voor gekweekte zalm ingevoerd. Ieder jaar werden de minimumprijzen vastgesteld na onderhandelingen tussen de FOS en de Norges Ferskfiskomsetnings Landsforening (de Noorse beroepsvereniging voor verse vis) (NFOL) die de exporteurs vertegenwoordigt. De minimumprijs diende overeen te stemmen met de verwachte marktprijs en was verbindend, zodat bij verkoop onder de minimumprijs de Noorse wetgeving werd overtreden. Op 13 november 1991 werd de FOS failliet verklaard, en als gevolg daarvan kwam aan haar systeem van minimumprijzen een einde.

- (5) De SSGA werd in 1982 opgericht om de belangen te verdedigen van de Schotse zalmkwekers. Tot haar doelstellingen behoren de bevordering van de winstgevende verkoop van Schotse zalm, de handhaving en de verbetering van de kwaliteit van de Schotse zalm en het verzamelen en verspreiden van statistische gegevens over de zalmindustrie. Aansluiting geschiedt vrijwillig en momenteel zijn er 61 leden, die ongeveer 80 % van de totale Schotse zalmproductie vertegenwoordigen.

Sinds mei 1987 werkt de SSGA met een prijsinformatiesysteem dat op wekelijkse opgaven door de deelnemende leden is gebaseerd. Na een recente herziening van het systeem worden nu wekelijks uitvoeriger verslagen uitgegeven met, naast informatie over de gemiddelde prijzen voor gestripte en voor dichte zalm per gewichtscategorie, ook informatie over hoge en lage prijzen, volumes van

verkochte vis, Noorse minimumprijzen en vooruitzichten van de SSGA-leden inzake de productie voor de volgende weken, maanden en driemaandelijke perioden. Volgens de SSB heeft het prijsinformatiesysteem als voornaamste doelstelling het verschaffen van nauwkeurige gemiddelde prijzen binnen de bedrijfstak en van de Noorse minimumprijzen bij levering tegen de actuele wisselkoersen, om zo de onderhandelingspositie van de leden in het handelsverkeer te verstevigen. In een telefaxbericht van 19 april 1989 wordt in verband met het nieuwe systeem vastgesteld : „Als gevolg daarvan zal de SSB met ingang van 1 mei in staat zijn om de handelsprijzen in de toekomst beter op te volgen en zal zij hopelijk de Schotse leveranciers hierna kunnen motiveren om tegen marktprijzen of daarboven te verkopen.”.

- (6) De SSB werd in 1988 opgericht om de handelsbelangen te verdedigen van zowel de SSGA als de SSFA. De doelstellingen van de vennootschap omvatten de handhaving van een hoog prijsniveau voor Schotse gekweekte zalm. Tot eind 1989 waren 80 % van de SSB-leden bij de SSGA en 20 % bij de SSFA. In december 1989 trok de SSFA zich uit de SSB terug.

- (7) De SSFA werd opgericht in juni 1985. Zij verdedigt op vrijwillige basis de belangen van de 59 zalmkwekerijen die momenteel op de Shetland-eilanden bedrijvig zijn.

D. De Markt

- (8) Met de zalmkweek werd een aanvang gemaakt in de jaren zestig. Aanvankelijk ontwikkelde de sector zich traag, maar de vorderingen van de visteelt en van de technieken inzake industrieel kweken hebben in de laatste tien jaar in de sector een radicale verandering teweeggebracht. Noorwegen speelt een leidinggevende rol bij de productie van gekweekte zalm. De Noorse productie van gekweekte zalm is gestegen van 601 ton in 1974 tot 45 675 ton in 1986 en 114 866 ton in 1989. Het Noorse aandeel op de communautaire markt van gekweekte zalm bedroeg circa 58 % in 1986 en 1987, en steeg tot 65 % in 1988 en in 1989 tot ongeveer 70 %. De Schotse productie groeide van 250 ton in 1978 tot 28 000 ton in 1989. Daartoe behoort ook de productie van gekweekte zalm in Shetland, die is gestegen van 700 ton in 1985 tot 6 731 ton in 1989. Het Schotse aandeel op de communautaire markt bedraagt 26 %. De Ierse productie, waarvan 69 % wordt uitgevoerd naar de Gemeenschap, steeg van 1 000 ton in 1987 tot 6 000 ton in 1989. Van 1986 tot 1989 bleef het gezamenlijk aandeel van Ierland en Schotland op de communautaire markt stabiel op ongeveer 32 %, terwijl het verbruik in de Gemeenschap met bijna 190 % toenam. In 1989 daalde het aandeel van de communautaire producenten echter met 2,3 % tegenover het vorige jaar, terwijl hun verkoop slechts 31,59 % steeg ofschoon het communautaire verbruik in dat jaar met 40,98 % toenam.

- (9) Het verbruik van verse en gekoelde zalm steeg in de Gemeenschap van 36 500 ton in 1986 tot ongeveer 106 000 ton in 1989, een stijging met ongeveer 190 %. De voornaamste markten in de Gemeenschap zijn Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland.

Frankrijk is de grootste markt in de Gemeenschap voor gekweekte zalm. In 1987 werd 46 000 ton ingevoerd waarvan het grootste deel uit verse zalm bestond, voornamelijk afkomstig uit Noorwegen doch met aanzienlijke hoeveelheden uit Schotland en Ierland. De invoer van gekweekte zalm in Frankrijk in 1987 biedt het volgende beeld :

(in ton)

Land	Vers gestript	Bevroren	Gerookt
Noorwegen	9 868	2 152	150
Verenigd Koninkrijk	2 681	234	341
Ierland	1 116	31	48

In de periode tussen 1980 en 1987 steeg de invoer van zalm in Frankrijk met 250 %.

Het Verenigd Koninkrijk vormt de op een na grootste markt voor zalm binnen de Gemeenschap na Frankrijk, met een verbruik van circa 16 000 ton in 1987. Het Verenigd Koninkrijk is een belangrijke producent en exporteur van gekweekte zalm met een grote thuismarkt. De Schotse gekweekte zalm vertegenwoordigt nu bijna 60 % van de Britse voorziening, terwijl dat aandeel in 1980 nog verwaarloosbaar was. Het Verenigd Koninkrijk voert ook uit Noorwegen gekweekte zalm in.

Duitsland voerde in 1987 11 000 ton zalm in. 70 % van de zalminvoer is verse gekoelde zalm en de rest is voornamelijk geroekte zalm. Duitsland voert uit Denemarken aanzienlijke hoeveelheden geroekte zalm van Noorse oorsprong in. De invoer in Duitsland in 1987 omvatte :

(in ton)

Land	Vers gestript	Bevroren	Gerookt
Noorwegen	4 566	423	94
Verenigd Koninkrijk	267	5	14
Denemarken	751	397	1 978

- (10) Ondanks de opmerkelijke toename van het verbruik van gekweekte zalm in de Gemeenschap blijkt uit een onderzoek van de prijzen voor zalm een daling in de laatste jaren. De cif-prijs voor geïmporteerde zalm daalde tussen 1986 en 1989 met 17 %. Door de invloed van de prijsconcurrentie op de Franse, de Nederlandse en de Duitse

markt, in combinatie met het volume-effect, werden de communautaire producenten gedwongen om de verkoopprijzen op de communautaire markt te verlagen. De Schotse handelsprijzen daalden in de periode 1988/1989 met 25 %. In de tweede helft van 1989 daalden de gewogen gemiddelde verkoopprijzen met 18 %.

Uit de vergelijking tussen de prijzen die in het SSGA-prijsinformatiesysteem werden weergegeven voor de laatste twaalf weken van 1989 en die voor de eerste twaalf weken van 1990 blijkt evenwel dat de prijzen van naar Europa uitgevoerde Schotse zalm voor gestripte vis met gemiddeld bijna 25 % zijn gestegen. De cijfers voor gestripte vis van 1 tot 2 kg vertonen zelfs een nog grotere prijsstijging : gemiddeld 30 %. Uit de SSGA-gegevens blijkt dat de prijzen in het Verenigd Koninkrijk met 9 tot 16 % zijn gestegen. De Noorse prijzen die de SSGA aan haar leden meedeelde, vertoonden voor deze periode stijgingen van gemiddeld om en bij 13-14 %.

E. Prijsafpraak

- (11) De daling van de zalm prijzen in 1989 werd toegeschreven aan een combinatie van overproductie van gekweekte zalm door Noorse producenten en overtredingen van het Noorse systeem van minimumprijzen dat voor de bedrijfstak als referentie gold. Nadat in 1985 een wettelijke regeling was ingevoerd waarbij de productie van jonge zalm (smolt) in Noorwegen werd geliberaliseerd, steeg het aantal vergunningen voor de productie van jonge zalm van 152 in 1985 tot 692 in 1988. Dit had een overproductie tot gevolg, waardoor in 1988 20 miljoen jonge zalmen tijdelijk in zeeoaien werden geplaatst. Na de opgroeycyclus van 16 tot 18 maanden kwamen die jonge zalmen in 1989 op de markt, zodat aan het beschikbare aanbod nog eens 30 000 ton gekweekte zalm werd toegevoegd. Dit overaanbod had tot gevolg dat gekweekte zalm tegen prijzen beneden de vastgestelde minimumprijzen werd verkocht. Op 8 juni 1989 werd de FOS gedwongen om haar minimumprijzen met gemiddeld 15 % te verlagen, aangezien zij onder sterke druk stond van Noorse exporteurs die beweerden dat de Noorse minimumprijzen niet concurrentieel waren.

Ondanks die maatregel stabiliseerden de prijzen voor gekweekte zalm zich niet. In een telefaxbericht aan de FOS van 22 november 1989 stelt de voorzitter van de SSB : „Sinds wij elkaar bijna twee weken geleden hebben gesproken, hebben alle producenten en verkopers in Schotland voor alle markten, maar in het bijzonder die in Frankrijk en Duitsland, een verdere drastische daling van de prijzen vastgesteld. Het spijt mij te moeten medelen dat als oorzaak telkens de overvloedige aanvoer van Noorse zalm werd genoemd. In alle sectoren van de handel wordt bovendien verklaard dat de minimumprijzen systematisch worden overtreden en in feite niet bestaan.”

(12) Op 13 december 1989 werd door de SSB, namens de SSGA en de SSFA, en de Irish Salmon Growers' Association (ISGA) bij de Commissie een klacht ingediend wegens de invoer van Noorse zalm in de Gemeenschap, naar beweren met toepassing van dumping. Op 2 februari 1990 kondigde de Commissie aan dat een anti-dumpingprocedure betreffende de invoer van gekweekte zalm van oorsprong uit Noorwegen werd ingeleid. In de loop van het onderzoek werden contacten gelegd tussen de Commissie en de Noorse Regering. Het onderzoek leidde tot de vaststelling dat Noorse zalm in de Gemeenschap werd verkocht met een dumpingmarge van 11,3 %, als gevolg waarvan de prijzen aldaar daalden en de communautaire producenten financiële moeilijkheden ondervonden. In de loop van het onderzoek nam de Noorse viskwekerijsector maatregelen om te proberen de doeltreffendheid van haar systeem van minimumprijzen te herstellen. Gelijktijdig stelde de Noorse Regering een aantal maatregelen vast met het oog op de beperking van het volume zalm dat op de markt werd aangevoerd. Bovendien bood de Regering aan om overleg te plegen met de Commissie in het geval van aanmeldingen van marktproblemen die een abnormale prijsontwikkeling tot gevolg zouden hebben, ten einde voor dergelijke problemen passende oplossingen te vinden in overleg met de Noorse bedrijfstak en exporteurs. Gelet op die omstandigheden in samenhang met het feit dat de zalm prijzen op de communautaire markt in 1990 waren gestabiliseerd, en ondanks de vaststelling van een dumpingmarge van 11,3 %, was het volgens de Commissie niet nodig om anti-dumpingmaatregelen op te leggen voor gekweekte zalm van oorsprong uit Noorwegen. Dienovereenkomstig werd de anti-dumpingprocedure beëindigd zonder de vaststelling van handelsbeschermende maatregelen. Op 15 maart 1991 nam de Commissie een besluit (91/142/EEG)⁽¹⁾ in die zin.

(13) Op dat ogenblik bevond de Noorse zalmkwekerijsector zich in moeilijkheden. De druk van moeilijke marktvoorwaarden die een ongunstige invloed hadden op zijn leden, te zamen met de klachten van andere producenten die tot gevolg hadden dat een anti-dumpingprocedure werd ingeleid, brachten de FOS ertoe stappen te doen om de situatie te verbeteren.

Zij herzag haar minimumprijsstelsel en stelde concrete plannen op om de doeltreffendheid ervan te herstellen. In het nieuwe plan dat op 2 januari 1990 van kracht moest worden, werd voorgesteld om voor verse zalm die de producenten op de markt niet tegen de minimumprijs zouden kunnen verkopen, een invriesprogramma in te voeren. De FOS zou de kwekers voor die vis de volledige mini-

mumprijs betalen. Om de diepvriesopslag te financieren zou de FOS op alle verkoop van verse vis een toeslag heffen van 5 Nkr. In feite betekende dit, dat een exporteur aan de viskweker ten minste 5 Nkr. boven de actuele minimumprijs zou moeten betalen opdat de viskweker de verse vis veeleer aan de exporteur zou leveren in plaats van aan de FOS voor invriezing. Verwacht werd dat die maatregelen tot hogere prijzen voor Noorse zalm zouden leiden. De Commissie werd op 13 december 1989 van die maatregelen in kennis gesteld.

(14) Voordat de nieuwe maatregelen ten uitvoer werden gelegd nam de FOS op 14 december 1989 echter met de SSB contact op om deze over de details in te lichten. In een brief van 15 december 1989 van de SSB aan haar leden, waaraan een circulaire met een uiteenzetting van de nieuwe maatregelen was gehecht, werd in verband met de druk op de Noren door andere zalmkwekers het volgende gesteld: „Uit de bijgevoegde nota blijkt dat die druk concrete resultaten heeft opgeleverd. Hopelijk zullen de Noorse maatregelen de positie aanzienlijk verbeteren, dat wil zeggen door de officiële minimumprijzen te handhaven en deze voor verse en gekoelde zalm met 5 Nkr. per kilogram te verhogen. Er zullen door de Noren nog heel wat inspanningen moeten worden gedaan om ons ervan te overtuigen dat hun maatregelen 100 % doeltreffend zullen zijn en dat zal pas in januari duidelijk worden.”. In de circulaire van 15 december 1989 wordt verklaard: „Gisteren heeft de Noorse verkooporganisatie van viskwekerijen (FOS) met ons contact opgenomen om hun nieuwe voorstellen inzake stabiliteit op de markt en prijsverbetering mee te delen.”. Vervolgens werden bijzonderheden van de voorstellen gegeven. De circulaire luidde verder als volgt: „Dit voorstel zal buitengewone gevolgen hebben aangezien de integriteit van het minimumprijsstelsel opnieuw zal worden ingevoerd en de minimumprijs voor verse vis in feite met 5 Nkr per kilogram zal worden verhoogd.”. Tot slot werd gesteld: „Dit is duidelijk een bijzonder welkome stap van de Noorse verkooporganisatie, die een enorme impact op onze eigen prijzen zou moeten hebben.”.

Op 19 december 1989 stuurde de FOS telefaxberichten naar de SSB, de ISGA, de SSFA en vertegenwoordigers van zalmproducenten in de Faeröer en IJsland, waarin werd verklaard: „De verkooporganisatie van viskwekers en de Noorse exporteurs hebben ingestemd met een plan om de prijzen voor zalm te stabiliseren en te verbeteren. Met het oog op de invoering van dit plan zouden wij een teleconferentie willen organiseren op woensdag 20 december te 9.30 uur (Noorse tijd).”.

De handgeschreven notulen van deze teleconferentie, die uit een kantoor in een vestiging van de SSB zijn meegenomen, legden bijzonderheden van het voorgestelde Noorse plan vast en behelzen de aantekeningen: „geen voordeel voor de viskwekers,

⁽¹⁾ PB nr. L 69 van 16. 3. 1991, blz. 32; rectificatie in PB nr. L 75 van 21. 3. 1991, blz. 64.

voordeel voor Schotten, Ieren, Faeröer en IJsland. De Noorse viskwekers betalen de last. Steun van anderen ... weinig mededinging ... opvolgen ... proefperiode voor de eerste helft van het jaar ...".

Volgend op deze teleconferentie zond de SSB een circulaire gedateerd 20 december 1989, aan haar leden, waarin werd verklaard:

„1. Wij vertrouwen erop dat de Noorse voorstellen hun doel om de prijzen te stabiliseren en te verbeteren, zullen bereiken.

2. De snelheid waarmee de voorstellen ten uitvoer worden gelegd, wordt beïnvloed door de reactie van andere producerende landen.”.

Vervolgens werden voorgestelde Noorse minimumprijzen aangehaald en Schotse minimumprijzen met daarbij een toeslag van 5 tot 10 %, die de Schotse zalm van oudsher meer kost dan de Noorse.

Verder in de circulaire werd gesteld: „Deze Noorse voorstellen zijn wellicht de meest drastische gebeurtenis in de geschiedenis van de zalmkwekerij.”.

Op 21 december 1989, volgend op de teleconferentie, zond de Shetland Salmon Farmers' Association een circulaire naar haar leden waarin werd verklaard: „Het Noorse initiatief is bijzonder welkom en zou met ingang van 2 januari 1990 moeten leiden tot gevoelig hogere prijzen voor verse zalm, dat wil zeggen ten minste 5 Nkr. per kilogram boven de Noorse minimumprijzen. Om te slagen dienen de Britse en de Ierse bedrijfstakken hun volledige en onmiddellijke steun te geven. ... Daarom worden met name alle verkoopondernemingen en onafhankelijk verkopende leden nadrukkelijk verzocht om te verzekeren dat zij met ingang van 2 januari 1990 hun prijzen tenminste met de Noorse prijzen op een lijn brengen.”.

De circularis van de SSB van 15 en 20 december 1989 werden op 22 januari 1990 per fax naar de FOS gezonden met de opmerking: „Hierbij de brieven die naar al onze leden werden gezonden en waarin de gevolgen van de FOS-voorstellen werden toegelicht. Het is in het belang van alle zalmkwekers om deze prijsniveaus te volgen.”.

De Commissie beschikt over nog meer bewijzen van communicatie tussen de Schotse organisaties en de FOS om vóór de invoering van de nieuwe minimumprijzen de situatie te verduidelijken.

- (15) Het nieuwe minimumprijssysteem werd van kracht op 2 januari 1990 en in de eerste week had het systeem tot gevolg dat 35 000 ton Noorse gekweekte zalm werd ingevroren. Na de invoering van het nieuwe systeem bleven de partijen in

contact om de coördinatie van hun prijsbeleid te kunnen blijven coördineren.

In een circulaire aan haar leden van 1 februari 1990 vermeldt de SSB de Noorse minimumprijzen op de markt en stelt verder: „We hebben contact gehad met de Noorse verkooporganisatie van viskwekers (FOS) om na te gaan waarom hun systeem geen invloed leek te hebben op vis van kleinere omvang. Hun antwoord luidde als volgt: 1. Zij waren niet ervan op de hoogte dat Noorse vis in het algemeen op deze prijsniveaus werd genoteerd. Zij beloofden een onderzoek in te stellen naar alle bijzondere gevallen die onder hun aandacht zouden worden gebracht ...”.

Een kopie van deze brief werd op 2 februari 1990 per telefax naar de FOS gezonden met de opmerking: „Zoals beloofd hierbij een kopie van mijn brief aan alle SSGA-leden en verkoopgroepen. Ik hoop dat dit de geruchten zal helpen indijken die zo schadelijk zijn.”.

De Commissie beschikt over andere communicaties tussen de FOS en de SSB waarin prijsinformatie wordt uitgewisseld en de aandacht wordt gevestigd op overtredingen van de overeenkomst.

Op 18 april 1990 zond de FOS een telefax-bericht aan de SSB luidens welke „het voornemen van de FOS om de prijzen voor zalm te doen stijgen en te stabiliseren met slechts geringe afwijkingen van het oorspronkelijke plan werd uitgevoerd”. Vervolgens werden hoeveelheden en prijzen weergegeven en werd als volgt uitdrukking gegeven aan de frustraties van de Noorse viskwekers: „Zij ondervinden weinig steun in hun pogingen de prijzen te doen stijgen. Regelmatig stoten wij op ongelooflijk lage Schotse prijzen ... De bereidheid van de Noorse viskwekers tot samenwerking lijkt steeds meer moeilijkheden op te leveren. Ik ben ervan overtuigd dat elkaar bestrijden de minst intelligente wijze is om de tijdelijke problemen die we ondervinden, op te lossen. Een samenwerking zoals in „de goede oude tijd” is een veel betere manier.”.

Op dat telefax-bericht antwoordde de SSB bij brief van 20 april 1990. Daarin werd gesteld: „... de leden die op onze vergadering van gisteren aanwezig waren, vragen dat ik hun grote waardering zou overbrengen voor de inspanningen van uw organisatie en haar leden, waardoor de prijsdalingen op de markt werden omgekeerd”. Gesuggereerd wordt dat een delegatie naar Noorwegen zou gaan in de hoop dat dit bezoek een bijdrage zou leveren „tot de handhaving en de versterking van de dialoog tussen onze twee bedrijfstakken”.

In een circulaire van 24 april 1990 van de SSB aan haar leden luidde de gevolgtrekking: „Samenvattend kan worden gesteld dat de nieuwe Noorse minimumprijzen nu zeer goed zijn ingeburgerd en over de hele wereld de algemene marktprijzen hebben doen stijgen.”.

In een FOS-memorandum met de titel „Current situation concerning sales of salmon in Norway” (De actuele toestand in verband met de verkoop van zalm in Noorwegen) van 27 april 1990, dat op 3 mei 1990 naar de SSB werd gezonden, wordt opgemerkt: „Heden, eind april, is het plan met succes ten uitvoer gelegd en het is met genoeg dat wij vaststellen dat de positieve gevolgen boven onze voorzichtige voorspellingen op de meeste gebieden uitgaan ... De prijzen verbeteren en naderen een niveau dat aan de doelstelling van de in 1990 ingevoerde maatregelen beantwoordt.”

- (16) Op 2 oktober 1991 heeft de SSB aan alle leden van de SSGA/SSB brieven gezonden waarin werd verklaard dat „het niet de taak was van de SSGA of de SSB om aanbevelingen te doen over de door u gevraagde prijzen of over om het even welk aspect van uw prijsbeleid, en evenmin om op welke wijze dan ook uw beslissingen over de prijzen die u aanreken, te beïnvloeden”. De mededelingen aan de leden van 15 en 20 december 1989 waarin werd verwezen naar de Noorse minimumprijzen, werden formeel ingetrokken. Op dezelfde dag werd een brief gestuurd naar de FOS, waarin deze van deze maatregelen op de hoogte werd gebracht.

II. JURIDISCHE BEOORDELING

A. Artikel 85, lid 1

- (17) In artikel 85, lid 1, van het Verdrag is bepaald dat met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar en verboden zijn alle overeenkomsten tussen ondernemingen en alle onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden en ertoe strekken of ten gevolge hebben dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst, en inzonderheid die waarbij rechtstreeks of zijdelings prijzen worden vastgesteld.

1. Ondernemingen

- (18) De Noorse verkooporganisatie van viskwekers (FOS), de Scottish Salmon Farmers' Marketing Board Limited (SSB), de Scottish Salmon Growers' Association Limited (SSGA) en de Shetland Salmon Farmers' Association (SSFA) zijn ondernemersverenigingen in de zin van artikel 85, lid 1.

Deze organisaties handelen in naam van hun leden die gekweekte zalm produceren en die daarom ondernemingen zijn. Een overeenkomst tussen dergelijke ondernemersverenigingen die ten doel of tot gevolg heeft dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt beperkt tussen hun leden die ondernemingen zijn, vormt het soort gedraging dat door artikel 85, lid 1, wordt verboden.

2. Overeenkomst

- (19) Vastgesteld wordt dat in de loop van opeenvolgende, zowel geschreven als gesproken, contacten en mededelingen een overeenkomst werd bereikt tussen de FOS, de SSB, de SSGA en de SSFA. Doelstelling van de overeenkomst was de vaststelling van minimumprijzen voor gekweekte zalm. Volgens de Commissie omvatte deze overeenkomst twee elementen:
- enerzijds, de FOS-maatregelen, dat wil zeggen minimumprijzen ondersteund door een invriesregeling,
  - anderzijds, begeleidende maatregelen van de SSB, de SSGA en de SSFA om de prijsdiscipline bij hun leden zeker te stellen.

Voorafgaand aan de tenuitvoerlegging van het nieuwe systeem van minimumprijzen nam de FOS op 14 december 1989 contact op met de SSB om deze op de hoogte te brengen van haar voornemen om stabiliteit op de markt te brengen en de prijzen te verbeteren. Daaraanvolgend heeft de FOS op 20 december 1989 een teleconferentie gehouden met vertegenwoordigers van Europese producenten van gekweekte zalm, met inbegrip van de SSB en de SSFA. Volgens de Commissie had deze teleconferentie tot doel om, in ruil voor de verbintenis van de FOS tot prijsdiscipline door toepassing van haar minimumprijsstelsel, zeker te stellen dat de andere producenten de nieuwe maatregelen zouden steunen en ook zij de prijsdiscipline zouden in acht nemen door op basis van de Noorse minimumprijs het traditionele prijsverschil tussen Schotse en Noorse gekweekte zalm te handhaven.

Volgend op de teleconferentie hebben de SSB en de SSFA circulaire gestuurd naar hun leden, waarin zij de bijzonderheden van de FOS-maatregelen uiteenzetten, de nieuwe Noorse minimumprijzen vermeldden en de nieuwe Schotse prijzen aangaven, gebaseerd op de Noorse minimumprijzen met de traditionele Schotse toeslag van 5 tot 10 %. Zij drongen er bij hun leden nadrukkelijk op aan dat deze de nieuwe minimumprijzen zouden in acht nemen. Later heeft de SSB kopieën van haar circulaire per telefax naar de FOS verzonden om te bewijzen dat zij de overeengekomen begeleidende maatregelen had uitgevoerd.

In haar verdediging tegenover de mededeling van punten van bezwaar verklaarde de FOS dat de teleconferentie tot doel had de Britse en de Ierse zalmkwekers over de nieuwe maatregelen in te lichten en deze te overreden de klacht in verband met antidumping in te trekken. In dit verband moet worden opgemerkt dat de SSB over die inlichtingen sinds 14 december beschikte. Bovendien biedt dat argument geen verklaring voor de opvolgmaatregelen die de SSB en de SSFA namen. Ook dient te worden opgemerkt dat zalmproducenten die niet

bij de anti-dumpingprocedure waren betrokken, zoals die van de Faeröer en IJsland, werden uitgenodigd om aan de teleconferentie deel te nemen. De FOS heeft verklaard dat de nieuwe maatregelen eenzijdig werden genomen. Zelfs indien zij eenzijdig waren bij de aanvang, belet zulks niet dat die maatregelen ook een element vormden van het voorwerp van de overeenkomst.

Wanneer al die elementen worden samengenomen, moet worden geoordeeld dat de maatregelen die de FOS op 2 januari 1990 ten uitvoer heeft gelegd, de grondslag vormden van een gecoördineerd plan om de zalm prijzen te stabiliseren en te doen stijgen. De SSB, de SSGA en de SSFA hebben tot dit plan een bijdrage geleverd, door de FOS te verzekeren dat zij bij hun leden erop hadden aangedrongen een prijsdiscipline in acht te nemen om de Noorse maatregelen te ondersteunen. Indien er dan bij de FOS nog twijfel bestond over de reactie van de SSGA- en SSFA-leden op de Noorse maatregelen, dan was die bijgevolg aanzienlijk verminderd, zo niet volledig verdwenen.

Na de uitvoering van de nieuwe maatregelen duurde de samenwerking tussen de organisaties voort. De SSB verschaftte de FOS de vertrouwelijke statistische gegevens over volume en prijs, die de SSGA-leden voor de eerste drie maanden van 1990 hadden medegedeeld en vroeg een vergelijking met de door de FOS-leden verkregen prijzen. Het SSGA-prijsinformatiesysteem was een van de instrumenten die werden gebruikt om de overeenkomst uit te voeren.

Door de regelmatige contacten om prijsinformatie uit te wisselen werd aan partijen een gelegenheid geboden om op het welslagen van hun overeenkomst toe te zien. Er bestaat bewijs dat bijzonderheden over producenten die onder de minimumprijs verkochten, tussen de partijen werden uitgewisseld en dat overeenkomsten werden aangegaan met het oog op onderzoek naar overtredingen van het overeengekomen prijsstelsel door hun respectieve leden.

3. Beperking van de mededinging

- (20) De overeenkomst had tot doel en tot gevolg dat de mededinging binnen de Gemeenschap werd beperkt of vervalst. Een overeenkomst waarbij prijsafspraken worden gemaakt, beperkt op zichzelf de mededinging in de zin van artikel 85, lid 1. De overeenkomst tussen de FOS en de SSB, SSGA en SSFA tot vaststelling van minimumprijzen beoogde een prijsdiscipline te waarborgen en derhalve de mededinging uit te schakelen.

De overeenkomst stelde de partijen in staat om hun prijsbeleid op elkaar af te stemmen ten einde de marktprijzen voor hun producten te stabiliseren en te doen stijgen. Bijgevolg verminderde de over-

eenkomst de onzekerheid bij elk der organisaties ten opzichte van de activiteiten van de ander.

De economische context waarbinnen de overeenkomst tot stand kwam, bewijst verder de beperkende aard en doelstelling ervan. Toentertijd bestond in de sector van gekweekte zalm een aanzienlijke overcapaciteit en als gevolg daarvan daalden de prijzen. De Noren werden door hun concurrenten voor die situatie verantwoordelijk gesteld. Als gevolg van internationale druk die een hoogtepunt bereikte toen de Commissie na een klacht van de SSB en ISGA een anti-dumpingprocedure inleidde, gingen de Noren over tot een herziening van hun minimumprijsstelsel. Het is in deze context dat de overeenkomst tussen de FOS en de SSB, SSGA en SSFA om minimumprijzen vast te stellen, tot stand kwam. Als voornaamste leverancier op de markt had de FOS eenzijdig controles kunnen laten uitvoeren om de prijzen te stabiliseren. De FOS verlangde echter ook discipline van haar concurrenten. De Schotse producenten van gekweekte zalm stemden ermee in mee te werken met de Noorse maatregelen om de prijzen te doen stijgen en zij deden de hierboven beschreven stappen om de overeenkomst uit te voeren.

Door gezamenlijke maatregelen te plannen in verband met prijsinitiatieven beoogden de producenten de risico's uit te schakelen die samengingen met eenzijdige pogingen om prijzen te verhogen.

Er bestaat bewijs dat de overeenkomst tussen de FOS en de SSB, SSGA en SSFA een stijging van de prijs voor gekweekte zalm in Europa tot gevolg had. De prijzen voor gekweekte zalm uit Noorwegen en Schotland stegen beduidend in de weken na de invoering van het minimumprijsstelsel van de FOS. Een stijging was merkbaar in de weken na de teleconferentie van 20 december 1989 en de invoering van de nieuwe minimumprijzen op 2 januari 1990.

4. De gevolgen voor de handel tussen Lid-Staten

- (21) De overeenkomst tussen de producenten kon wezenlijke gevolgen hebben voor de handel tussen de Lid-Staten doordat de marktprijs voor gekweekte zalm binnen de gemeenschappelijke markt steeg.

De producenten in Noorwegen en Schotland nemen meer dan 90 % van de in de Gemeenschap geleverde gekweekte zalm voor hun rekening. Hun overeenkomst om de prijzen op een kunstmatig peil vast te stellen beoogde, en leidde tot, een beperking van de prijsconcurrentie binnen de Gemeenschap. De overeenkomst kon wezenlijke gevolgen hebben voor de handel, en met name voor de handel tussen de Lid-Staten op het vasteland, die de voornaamste verbruikers zijn van gekweekte zalm, en die Lid-Staten die gekweekte zalm produceren.

B. Niet-toepasselijkheid van Verordening nr. 26

- (22) Volgens Verordening nr. 26 van de Raad⁽¹⁾ geldt artikel 85, lid 1, niet voor overeenkomsten die een wezenlijk bestanddeel uitmaken van een nationale marktorganisatie of die vereist zijn voor de verwezenlijking van een van de in artikel 39 van het Verdrag genoemde doelstellingen.

Opdat artikel 2, lid 1, van Verordening nr. 26 van toepassing zou zijn, moet de overeenkomst verband houden met een produkt dat in bijlage II bij het Verdrag is opgenomen. Vis is een in de bijlage opgenomen produkt.

De Commissie is echter van mening dat de overeenkomst tussen de FOS en de SSB, SSGA en SSFA niet op grond van het bepaalde in artikel 2 van Verordening nr. 26 van de toepassing van artikel 85, lid 1, kan worden vrijgesteld en wel om de volgende redenen :

1. Bij Verordening (EEG) nr. 3796/81 van de Raad⁽²⁾ werd bepaald dat binnen de Gemeenschap een gemeenschappelijke marktorganisatie voor visserijproducten zou worden opgericht. Gelet op het bestaan van de gemeenschappelijke marktorganisatie is er geen ruimte voor een nationale marktorganisatie. Daarom kan de overeenkomst die het voorwerp van deze procedure uitmaakt niet worden geacht een wezenlijk bestanddeel uit te maken van een nationale marktorganisatie.
2. De overeenkomst komt niet in aanmerking voor de in Verordening nr. 26 bedoelde uitzondering aangezien zij niet is vereist voor de verwezenlijking van de in artikel 39 van het Verdrag genoemde doelstellingen. Zij was niet vereist omdat het Gemeenschapsrecht procedures kent die erop gericht zijn situaties te verhelpen waarin zich economische moeilijkheden voordoen zoals de hierboven beschreven toestand. In dit geval werd van een anti-dumpingprocedure gebruik gemaakt. Als gevolg van een klacht van de ISGA en de SSB in december 1989 leidde de Commissie een anti-dumpingprocedure in betreffende de invoer van gekweekte zalm uit Noorwegen. Terzelfder tijd, en zonder het resultaat van deze procedure af te wachten, sloten de SSB, de SSGA en de SSFA echter een privé-overeenkomst inzake prijsafspraken met de FOS, de organisatie die de Noorse producenten van gekweekte zalm vertegenwoordigt.

Een andere mogelijke oplossing op grond van het Gemeenschapsrecht was de „vrijwaringsclausule” die in Verordening (EEG) nr. 3796/81 is

vervat. Die bepaling bevat uitdrukkelijk de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden aan zalmproducenten schadeloosstelling toe te kennen ten einde hun inkomensniveau te beschermen.

In Verordening (EEG) nr. 3796/81 wordt ook in de mogelijkheid voorzien om een minimuminvoerprijs voor vis vast te stellen.

Gelet op de procedure die krachtens het Gemeenschapsrecht voorhanden zijn, was het bijgevolg in de zin van artikel 2 van Verordening nr. 26 niet noodzakelijk dat de partijen een overeenkomst sloten om prijzen af te spreken.

Zelfs indien deze procedures ertoe leidden dat de Commissie eenzijdig maatregelen nam om het probleem op te lossen, kon zulks voor de partijen geenszins een rechtvaardiging vormen om aanvullende ondersteunende maatregelen te nemen die strijdig zijn met artikel 85.

3. De overeenkomst kon niet voor de uitzondering die in de tweede volzin van artikel 2 van Verordening nr. 26 is vervat, in aanmerking komen aangezien het niet gaat om een overeenkomst van landbouwondernemers, verenigingen van landbouwondernemers of verenigingen van deze verenigingen binnen één Lid-Staat.

C. Artikel 85, lid 3

- (23) De uitzondering uit hoofde van artikel 85, lid 3, is niet van toepassing op de overeenkomst tussen de FOS en de SSB op minimumprijzen vast te stellen, aangezien deze niet werd aangemeld, zoals voorgeschreven in artikel 4 van Verordening nr. 17.

De overeenkomst was evenmin vrijgesteld van aanmelding overeenkomstig het bepaalde in artikel 4, lid 2, onder 1 en 2, van Verordening nr. 17.

Zelfs indien de overeenkomst naar behoren zou zijn aangemeld, zou er geen vrijstelling mogelijk zijn geweest aangezien, gelet op de beschikbare procedures op grond van het Gemeenschapsrecht, de aan de betrokken ondernemingen opgelegde beperkingen niet onmisbaar waren om de in artikel 85, lid 3, uiteengezette doelstellingen te bereiken en er met name geen billijk aandeel van de daaruit voortvloeiende voordelen de consumenten ten goede kwam.

D. Verordening nr. 17, artikel 3

- (24) De Commissie is van mening dat de inbreuk thans is beëindigd. In oktober 1991 heeft de SSB/SSGA aan haar leden geschreven dat de circulaires waarin naar de Noorse minimumprijzen werd verwezen, werden ingetrokken. Door het faillissement van de FOS in november 1991 kwam er ook een einde aan het Noorse systeem van minimumprijzen.

⁽¹⁾ PB nr. 30 van 20. 4. 1962, blz. 993/62.

⁽²⁾ PB nr. L 379 van 31. 12. 1981, blz. 1.

Het is echter vaste praktijk van de Commissie om ook in gevallen waarin de inbreuk is beëindigd, een beschikking te geven tot vaststelling van de inbreuk indien de beschikking een rechtsvraag zou kunnen verduidelijken waardoor dezelfde of soortgelijke inbreuken in de toekomst kunnen worden verhinderd als bepaald in Beschikking 75/497/EEG van de Commissie (¹). Dergelijke praktijk draagt bij tot de rechtszekerheid en werd door het Hof van Justitie bekrachtigd (zie zaak 7/82, GVL/Commissie, Jurisprud. 1983, blz. 483, r.o. 25).

De rechtsvraag die in deze zaak moet worden verduidelijkt, is dat ondernemingen of ondernemersverenigingen die worden geconfronteerd met een situatie die tot ingrijpen van de Gemeenschap noopt door middel van procedures zoals de anti-dumpingprocedure of vrijwaringsclausules, krachtens Verordening nr. 26 niet gerechtigd zijn om naast dergelijke procedures en evenmin in plaats daarvan een particuliere beperkende overeenkomst te sluiten om die situatie te verhelpen,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN :

Artikel 1

De Fiskeoppdretternes Salgslag A/L (de Noorse verkooporganisatie van viskwekers) (FOS), de Scottish Salmon Growers' Association Limited (SSGA), de Scottish Salmon Farmers' Marketing Board Limited (SSB) en de Shetland Salmon Farmers' Association (SSFA) hebben een inbreuk gepleegd op artikel 85 van het EEG-Verdrag door eind

1989 een tot vaststelling van minimumprijzen voor gekweekte zalm strekkende overeenkomst aan te gaan.

Artikel 2

Deze beschikking is gericht tot :

- Scottish Salmon Growers' Association Limited,
Drummond House,
Scott Street,
Perth PH1 5EJ,
Verenigd Koninkrijk ;
- Scottish Salmon Farmers' Marketing Board Limited,
Drummond House,
Scott Street,
Perth PH1 5EJ,
Verenigd Koninkrijk ;
- Shetland Salmon Farmers' Association,
18 Alexandra Buildings,
Lerwick,
Shetland ZE1 OLL,
Verenigd Koninkrijk ;
- Fiskeoppdretternes Salgslag A/L,
Pir-Senteret,
7005 Trondheim,
Noorwegen.

Gedaan te Brussel, 30 juli 1992.

Voor de Commissie
Leon BRITTAN
Vice-Voorzitter

(¹) PB nr. L 228 van 29. 8. 1975, blz. 3.